K osmdesátinám profesora Jiřího Městeckého

Prof. MUDr. Jiří Městecký, CSc., Dr.h.c., profesor mikrobiologie a medicíny na Univerzitě Birmingham, Alabama, USA a profesor mikrobiologie a imunologie na 1. lékařské fakultě UK v Praze, je uznávaný světový imunolog, spoluobjevitel společného slizničního imunitního systému, jeho subkompartmentalizace, jeho úlohy ve fyziologii i patologii imunity. Má klíčový podíl na odhalení molekulární struktury, mechanismu sekrece a funkce hlavního slizničního imunoglobulinu IgA. Přispěl zásadním způsobem k identifikaci řetězce J jako samostatného, akcesorního polypeptidového řetězce polymerních IgA a IgM, dokázal fylogenetické zakonzervování tohoto polypeptidu, popsal přítomnost řetězce J v buňkách produkujících imunoglobuliny různých izotypů, monomerních i polymerních, objevil, že řetězec J je prvním polypeptidem, příbuzným imunoglobulinům, který je exprimován při diferenciaci B lymfocytů in vitro. V posledních letech se soustřeďuje i na výzkum vakcíny, kterou by bylo možné užít při očkování proti nemoci AIDS, nepovšimnutu nyní nenechává ani problematiku významu slizniční imunity při infekci SARS-CoV-2.

Již při studiu Fakulty všeobecného lékařství UK v Praze byl studentským vědeckým asistentem v Ústavu lékařské mikrobiologie a imunologie na této fakultě. Po promoci (1964) získal místo interního vědeckého aspiranta na Imunologickém oddělení Mikrobiologického ústavu ČSAV. Během krátké doby se stal výrazným členem oddělení imunologie. Jeho školitelem byl prof. MUDr. J. Šterzl, který ho nasměroval na faktory přirozené imunity, především tvorbu lysozymu na buněčné úrovni (Folia Microbiologica 1996 a 1967). Vědecká aktivita a pracovní nadšení vzbudily pozornost a zájem o něj i v zahraničí a vedly k pozvání na studijní pobyt v USA (prof. F. W. Kraus, School of Dentistry, University of Alabama, Birmingham). Intenzivní zapojení do vědeckého výzkumu v USA dokumentuje široké spektrum publikací zaměřených nejen na složky přirozené imunity slizničních sekretů, ale i specifických imunoglobulinů IgA. Jedním z hlavních témat, které ho provází v průběhu celého dalšího vědeckého života je studium struktury sekrečního IgA. Souběžně s významnými objevy publikovanými v prestižních časopisech se upevňuje jeho akademická pozice nejen na vlastním pracovišti (funkce řádného profesora a vedoucího oddělení slizniční imunity na univerzitě Alabama v Birminghamu), ale roste jeho uznání i na pracovištích jiných významných vědeckých ústavů. Je zván k přednáškám, k dlouhodobým studijním pobytům i jako hlavní konzultant do řady významných laboratoří. Získává čestné doktoráty (Dr. h. c.) různých univerzit (např. v Dánsku a ve Švédsku), je zahrnován oceněními jak českými (např. Granátový imunoglobulin ČIS, Česká hlava – Patria), tak i mezinárodními. Je editorem a autorem řady obsáhlých monografií o slizniční imunitě. Množství jeho prací i citací v nejvýznamnějších vědeckých publikacích je srovnatelné s publikační aktivitou držitelů Nobelových cen (podle WoS – 612 publikací, 23 305 citací, h-index = 81).

Prof. Městecký opustil Českou republiku v roce 1967, usadil se natrvalo v USA, v Birminghamu, ale nikdy se svou rodnou zemí neztratil kontakt, s českými vědci spolupracoval v rámci česko-amerických grantů a neváhal nikdy svého výjimečného světového postavení použít pro pomoc rozvoje české vědy (umožnil mnoha českým vědcům pracovní pobyt na svém pracovišti). Ihned po politické změně v r. 1990 navázal znovu úzké vztahy s českými pracovišti, opožděně (leč velmi úspěšně!) obhájil v roce 1999 v Mikrobiologickém ústavu politickou situací přerušené doktorandské studium. Jeho kandidátská disertace měla název „J-řetězec polymerních imunoglobulinů." Opakovaně přijížděl a nadále přijíždí na imunologická pracoviště zejména v Praze a v Olomouci v rámci spolupráce na vědeckých projektech a přednáškových akcích.

proLékaře.cz | 29.11.2026

Na závěr několik osobních poznámek. Jiří Městecký patří k lidem, kteří dovedou s neskrývaným potěšením přijímat a vychutnávat všechny příjemné stránky života – ať již jde o život vědecký nebo o život společenský a život rodinný (je vzorným dědečkem tří vnoučat). Je znalcem dobrých vín, netají se tím, že mezi jeho požitky patří dobré jídlo, které připravuje s láskou a tvůrčí fantazií nejen pro svou rodinu a přátele, ale i pro své čtyřnohé psí miláčky. Jeho největším koníčkem je však hudba. Je velkým znalcem a milovníkem klasické, a především operní hudby. Pokud byl s námi před dávnými lety v laboratoři v Praze, neomylně jsme poznali, kdy se mu pokusy dařily. Laboratoří, ale i celým oddělením, se v jeho podání vždy rozlehla některá z operních árií nebo oblíbených lidových písní. Později jsme měli možnost během příprav mezinárodních kongresů slizniční imunologie i během nejrůznějších mezinárodních a amerických konferencí poznat a „zažít" i to, jak je Jiří Městecký komunitou imunologů přijímán a jak uznávanou autoritou v tomto oboru je. Nemyslíme, že by to byl jen důkaz jeho badatelských schopností, originálních vědeckých výsledků i neobyčejných dovedností organizačních; určitě se v tom odráží celá jeho osobnost, jeho vztah k životu a lidem. Jeho pozitivní náboj se přenáší na všechny kolem, vstřícnou a přátelskou atmosféru, kterou kolem sebe nakažlivě šíří, pocítíte po několika minutách.

Na prvním světovém imunologickém kongresu (Washington, 1971) si Gustav Nossal (Nossal GJV: Imunologie jako nezávislá disciplína: její zaměření a obzory v sedmdesátých letech. Imunol. Zpravodaj 1971; 2(3–4): 9-29) postesknul: „Během první zlaté éry imunologie byla tato věda bez ostychu částí lékařské mikrobiologie. Způsobila snad naše pýcha a nadšení z nemikrobiologických úspěchů imunologie, že nejsme v současné době dostatečně upřímní v podpoře přímých následovníků Pasteura, Kocha a Rouxe?". O upřímnosti Jiřího Městeckého vnímavě naslouchat a vměšovat se do dialogu mezi mikroby a hostiteli jako imunolog svědčí jeho životní dílo a přesvědčení, že dnes je již nepochybné, že naši mikrobní společníci ovlivňují naše osudy mnohem více, než se kdy předpokládalo.

Do dalších let přejeme i za české a slovenské imunology a mikrobiology pevné zdraví, stálé nutkání bádat, pracovní úspěchy a rodinnou pohodu.

Helena Tlaskalová-Hogenová
Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

Jindřich Lokaj
Ústav klinické imunologie a alergologie, LF MU, Brno